

УДК 378. 147

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-1-64>**Марина КОМІНА,***orcid.org/0000-0003-2973-0165*

кандидатка філологічних наук,

старша викладачка кафедри іноземних мов

Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського

(Харків, Україна) *komina.hnusa@gmail.com***Ірина ГАВРИШ,***orcid.org/0000-0001-9313-1058*

кандидатка філологічних наук, доцентка,

завідувачка кафедри іноземних мов

Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського

(Харків, Україна) *gavira.ukr.mova@gmail.com*

СПЕЦИФІКА ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ГОВОРІННЯ В КИТАЙСЬКІЙ АУДИТОРІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Метою статті було проаналізувати специфіку розвитку навичок усного українського мовлення в студентів з Китаю та встановити найбільш дієві способи її реалізації. Теоретико-методологічну основу роботи склали напрацювання, присвячені викладу теоретичних аспектів говоріння як виду мовленнєвої діяльності, основних його типів і форм. Комунікативно орієнтований підхід з притаманним йому відтворенням реальних мовленнєвих ситуацій під час навчального процесу названо найдоцільнішим для досягнення окреслених педагогічних цілей. Сформульовано основні причини труднощів під час навчання говоріння китайців (разючі типологічні відмінності двох мовних систем, раціонально-логічний стиль опанування іноземної мови, розбіжності в ментальності представників східної та слов'янської культур тощо). Водночас визначено й проаналізовано провідні етнопсихологічні особливості представників китайського світу, врахування яких сприятиме продуктивній педагогічній стратегії (колективізм, високу залежність від групи, специфічну єдність на основі чіткого розподілу ролей, працелюбність, терплячість, наполегливість, витримку, спокійність, невибагливість, пристосовуваність, беззаперечність авторитету старших, високу формалізованість стосунків між учителем і учнем тощо). Запропоновано розглядати разючу пасивність згаданої аудиторії під час відпрацювання навичок усної комунікації як генетичну стриманість і зосередженість на кінцевому результаті. Найоптимальнішими шляхами досягнення високих комунікативних результатів в україномовних китайських студентів встановлено грамотне поєднання видів мовленнєвої діяльності в межах одного заняття; роль викладача-співрозмовника; виправдану мотивацію; стратегію «еластичної стрічки»; опору на підготовлене мовлення та візуальне сприйняття; кооперативну роботу; поліетнічні об'єднання; рольову гру тощо.

Ключові слова: мовленнєва діяльність, говоріння, ситуація, комунікативно орієнтований підхід, діалог, монолог, етнопсихологічний аспект.

Maryna KOMINA,*orcid.org/0000-0003-2973-0165*

PhD in Philology,

Senior Lecturer at the Foreign Languages Department

Kharkiv I.P. Kotlyarevsky National University of Arts

(Kharkiv, Ukraine) *komina.hnusa@gmail.com***Iryna HAVRYSH,***orcid.org/0000-0001-9313-1058*

PhD in Philology, Associate Professor,

Associate Professor at the Foreign Languages Department

Kharkiv I.P. Kotlyarevsky National University of Arts

Kharkiv (Ukraine) *gavira.ukr.mova@gmail.com*

THE SPECIFICS OF SPEAKING SKILLS FORMATION IN A CHINESE AUDIENCE DURING LEARNING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

The purpose of the article was to analyze the specifics of the development of oral Ukrainian speaking skills among students from China and to establish the most effective ways of its implementation. The theoretical and methodological basis of the work was made up of studies devoted to the presentation of the theoretical aspects of speaking as a type of

speech activity, its main types and forms. A communicatively oriented approach with its inherent reproduction of real-life situations during the educational process was called the most expedient for achieving the outlined pedagogical goals. The main reasons for difficulties in learning speaking skills among Chinese people were formulated (striking typological differences between the two language systems, rational-logical style of learning a foreign language, differences in the mentality of representatives of Eastern and Slavic cultures, etc.). At the same time, the leading ethno-psychological characteristics of the representatives of the Chinese world were identified and analyzed, taking into account them will contribute to a productive pedagogical strategy (collectivism, high dependence on the group, specific unity based on a clear division of roles, hard work, patience, perseverance, endurance, calmness, unpretentiousness, adaptability, unquestioning authority of elders, high formalization of the relationship between the teacher and the student, etc.). It was proposed to consider the striking passivity of the mentioned audience during the practice of oral communication skills as a genetic restraint and concentration on the final result. The most optimal ways of achieving high communicative results among Ukrainian-speaking Chinese students were established by a competent combination of types of speech activity within one lesson; the role of the teacher-interlocutor; justified motivation; «elastic band» strategy; reliance on prepared speech and visual perception; cooperative work; polyethnic associations; role play, etc.

Key words: *speech activity, speaking, situation, communication-oriented approach, dialogue, monologue, ethnopsychological aspect.*

Постановка проблеми. Українське усне мовлення іноземних студентів потребує особливої викладацької уваги, адже саме говоріння як продуктивний вид мовленнєвої діяльності є своєрідною квінтесенцією володіння мовою, здатністю послуговуватися її основною функцією – комунікувати. Натомість сама здатність або прагнення до спілкування серед представників різних культурних середовищ може відрізнитися. Зокрема для китайських інофонів власне говоріння на заняттях з української мови становить неабияку проблему, що пов'язано з раціонально-логічним стилем оволодіння іноземною мовою (Груцяк, 2015: 19). Відтак специфіка формування навичок цього виду мовленнєвої діяльності саме в китайській аудиторії є актуальною педагогічною темою. Адже тільки той викладач, який володіє знаннями про ментальні відмінності, що визначають емоційні реакції студентів, їхній спосіб мислення, особливості національної поведінки, має змогу створити для студентів сприятливу психологічну атмосферу та ефективно організувати навчальний процес, досягнувши найвищих педагогічних результатів (Моргунова, 2022: 25).

Аналіз досліджень. Теоретико-методологічну основу роботи складають праці в галузі теорії та практики викладання іноземних мов загалом і формування іншомовної комунікативної компетентності зокрема. Це ґрунтовні наукові напрацювання вітчизняних (О. Бігич, Н. Бориско, Л. Морська, С. Ніколаєвська І. Суїма та ін.) та зарубіжних (С. Брумфіт, М. Свейн, В. Літлвуд та ін.) учених. Натомість національно орієнтовані методики навчання української як іноземної саме китайської студентської аудиторії не є широко представленими у вітчизняній педагогіці (В. Груцяк, Н. Моргунова, Ху Жунсі та ін.). Відповідно досі відкритим залишається й питання специфіки розвитку комунікативної компетенції таких слухачів.

Відтак **мета нашої роботи** – дослідити поняття говоріння як виду мовленнєвої діяльності та встановити найбільш дієві способи формування його навичок у середовищі китайських студентів під час вивчення української мови.

Виклад основного матеріалу. Щодо теоретичних аспектів окресленого в заголовку питання було з'ясовано, що говоріння є видом мовленнєвої діяльності, за допомогою якого здійснюється вербальне спілкування. На думку Л. Байдак, воно є найактивнішою формою комунікативної взаємодії, оскільки забезпечує вирішення пізнавальних та соціальних завдань. Серед його форм науковиця виділяє як елементарні (простий вигук, називання предметів, відповіді на запитання), так і складніші (самостійні розгорнуті висловлювання тощо) (Байдак, 2016: 250). Також йдеться про основні рівні мовлення: підготовлений та непередбачений, де перший, на відміну від другого, передбачає забезпечення мовним матеріалом або виділенням часу на підготовку. Отже, варто підкреслити, що основною метою навчання цього виду мовленнєвої діяльності є розвиток в інофонів здатності здійснювати усне спілкування в різноманітних соціально детермінованих ситуаціях.

Більшість учених (Байдак, 2016; Бичок, 2014) одноголосні у виокремленні монологічного та діалогічного говоріння, що передусім передбачає участь різної кількості учасників та пов'язане з різними педагогічними цілями. Так, на переконання А. Бичок, діалогічність характеризується короткістю та чіткістю висловлювання; вживанням у мовленні зрозумілих комунікантам одиниць; широким застосуванням невербальних засобів (міміки, жестів тощо); важливістю інтонаційного та синтаксичного оформлення; використанням запитань, доповнень, пояснень, різноманітних допоміжних слів, специфічних неповних речень (Бичок, 2014: 22). Монологічне ж мовлення відзначається поширеністю, комунікативною спрямованістю та безперервністю, що уможливує зв'язне й чітке висловлювання цілеспрямованих, логічних і послідовних поглядів. Порівнюючи, дослідниця, наголошує на більшій складності використання діалогу в навчальному процесі, а до низки факторів-ускладнювачів зараховує: наявну ситуацію, психологічні особливості комунікантів, рівень володіння іноземною мовою, загальну

спроєктованість навчального процесу, розвиненість аналітичних здібностей і критичного мислення інофонів (Бичок, 2014: 23).

На нашу думку, найбільш доцільним для реалізації окресленого педагогічного завдання (навчання говорінню) є саме комунікативно орієнтований підхід, який полягає в моделюванні реальної мовленнєвої ситуації під час навчального процесу, повністю або частково виключаючи використання рідної або опорної мов (Суїма, 2022: 128). За таких умов говоріння набуває подвійної функції, постаючи одночасно метою та засобом її досягнення. Відповідно суттєво змінюється й роль усіх учасників такої взаємодії, відтепер студенти є не об'єктами педагогічного процесу, а повноцінними суб'єктами, так чи так проявляючись як психологічно складні індивіди в рамках соціально-культурних контекстів. Змінюється й роль викладача, який стає координатором навчальної діяльності слухачів, їхнім радником, співрозмовником та дистанційно ближчим (з методологічного погляду) учасником процесу навчання (Задунайська, 2018: 33).

Доведено, що говоріння безпосередньо пов'язане з когнітивними, емоційними та психомоторними аспектами особистості (Лешнєва, Павлова, Сергєєва, 2016: 130). Тому, на наш погляд, для продуктивної комунікативної взаємодії під час представлення курсу української мови як іноземної педагогові необхідно зосередитися на таких аспектах: створення емоційно-комфортної атмосфери та вибір ефективних методів навчання, спрямованих на формування мовленнєвих компетенцій студентів, представників іншого етносу.

Далі вважаємо доцільним розглянути основні етнопсихологічні особливості китайської іншомовної аудиторії, які прямо чи опосередковано пов'язані з розвитком комунікативних навичок. Чи не основною причиною не бажання говорити на заняттях з української мови в китайців можна назвати так званий раціонально-логічний стиль оволодіння іноземною мовою (на відміну від арабських й африканських представників) (Груцьяк, 2015: 19). Велика кількість учнів у класі, відсутність у педагога можливості застосовувати індивідуальний підхід до кожного суб'єкта навчального процесу в середній школі Китаю сформували специфічну китайську освітню модель, в основі якої заучування матеріалу, позбавлене будь-якої аналітичної чи творчої складової (Груцьяк, 2015; Моргунова, 2022). Їм важко формулювати та висловлювати власне ставлення. Тому, погоджуючись із думкою Н. Моргунової, вважаємо, що для подолання психологічного бар'єру перед комунікацією на початковому етапі викладач може застосовувати метод заучування мовних кліше, поєднуючи його з обов'язковою опорою на візуальне сприйняття матеріалу. Таким чином, долаючи стрес від

нової, незвичної для китайців навчальної діяльності, поступово формувати впевненість у власних силах научуваних, стимулюючи до подальшої комунікативної активності.

У цьому контексті важливим буде звернути увагу на саму специфіку мовленнєвої діяльності як процесу активного, цілеспрямованого, опосередкованого мовою та зумовленого ситуацією спілкування, прийому та видачі повідомлення у взаємодії людей між собою (Байдак, 2016). І хоча серед основних її видів говоріння ідентифікують як продуктивний, а аудіювання як рецептивний, які за своєю суттю мають різні завдання (відповідно, відтворення або отримання інформації), науковці майже одногосно стверджують, що для повноцінної участі у спілкуванні мовець повинен володіти всіма чотирма видами мовленнєвої діяльності (Байдак, 2016; Бичок, 2014). Відповідно, застосовуючи такий природний рецептивно-продуктивний взаємозв'язок протягом викладання мови китайцям, педагог латентно розвиватиме й навички говоріння, адже, тільки правильно зрозумівши (прочитавши або почувши) надану інформацію, учень зможе сформулювати адекватну комунікативну відповідь.

Ще одним аргументом, який ускладнює мотивацію до говоріння китайських студентів, за словами В. Груцьяка, є істотне розходження типологічно далеких української та китайської мов. Учений підкреслює специфічну фонетичну систему останньої: «виділяють чотири варіації інтонації складів, які називаються тонами (високий рівний, висхідний, спадно-висхідний і різко спадний)» (Груцьяк, 2015: 19). У нормативній «путунхуа» виділяють близько 300 складів, тоді як в українській існує необмежена кількість варіацій поєднання звуків. Дослідник наголошує: «кожен китайський склад має свій тон і відповідно несе свій смисл, він майже не підлягає звуковим видозмінам і збігається з морфемою, що не характерно для слов'янських мов» (Груцьяк, 2015: 19). Уподібнюючись до слова, він має наголос і специфічне графічне зображення і, залежно від тону, змінює своє значення. Відтак цілком зрозуміло, що фонетичні помилки (неправильний наголос; поплутання звуків, наприклад, [л] замість [р], який відсутній в їхній мові; проблеми з керуванням слів у реченні через відсутність зміни форм слова) в усному мовленні китайських студентів супроводжуватимуть їх протягом усього періоду вивчення мови, таким чином позбавляючи мотивації (Груцьяк, 2015: 19).

Однак викладачеві важливо пам'ятати, що згідно з концепцією комунікативно орієнтованого навчання, основним завданням цього виду діяльності є формування комунікативної компетенції інофона, відтак провідного значення набуває саме зміст студентського висловлювання, тоді як

виправлення помилок у такому випадку є вторинним. Тож переривати без того ще не впевнене усне українське мовлення китайського учня варто лише за умови наявності в ньому комунікативно значущих помилок, які перешкоджають розуміння сенсу повідомлення. Водночас протягом подальшого вивчення мови применшувати роль корекції усних помилок теж не варто, оскільки саме вони сигналізують про неуспішність засвоєння, об'єктивні труднощі оволодіння мовним матеріалом, недостатній рівень автоматизації мовних кліше.

Слід підкреслити й важливість урахування педагогом відмінностей у ментальних особливостях східного та західного психотипу особистості. Відтак культура Сходу з її орієнтацією на цінності моралі, на тлі активної особистісно центричної філософії Заходу часто трактується як бездіяльна й аморфна. Науковці виокремлюють такі характерні риси її представників: традиціоналізм, консерватизм, шанобливе ставлення до старших за віком, колективізм, висока залежність від групи, переважання інтровертних орієнтацій над екстравертними, працелюбність, наполегливість, терплячість, пристосовуваність тощо (Груцьяк, 2015: 21; Моргунова, 2022: 26; Ху Жунсі, 2013: 39). Таким чином, одним із найбільш дієвих способів організації комунікативно орієнтованої роботи в нашому випадку є групова або парна робота, яка є близькою для типової китайської освітньої моделі. Серед основних переваг використання методу вирізнять такі: не потребує багато часу на підготовку, сприяє послабленню психологічного навантаження на комунікантів, може застосовуватися майже на кожному занятті тощо.

Ще одним козирем на початковому етапі можуть стати поліетнічні групи. Погоджуючись із думкою Н. Мантуло, зазначмо, що подібний вид об'єднання інофонів, представників різних національностей, має «незаперечний педагогічний потенціал, зумовлений можливістю налагодження продуктивної взаємодії не лише між викладачем і студентами, а й між самими студентами як суб'єктами міжкультурної комунікації» (Мантуло, 2018: 394). Кооперація реактивних китайців з комунікабельними арабами й латиноамериканцями уможливує залучення їх до інтерактивної взаємодії, уникаючи таким чином небезпеки «безособистісно-сухого» заняття (Мантуло, 2018: 397). Також подібне спілкування стимулюватиме східний освітній контингент до участі в ігрових та імпровізованих формах роботи, підтримуватиме освітню конкуренцію.

За Н. Лешньовою (та співавторами), одним з найбільш ефективних методів подолання страху говоріння є рольова гра, оскільки вона дає змогу залучити до взаємодії всіх учасників групи, добре мотивує, наповнює заняття творчим та емоційним змістом, також протягом короткого проміжку

часу сприяє розвитку професійних, інтелектуальних і поведінкових навичок (Лешньова, Павлова, Сергеева, 2016: 132). Мова йде про створення тієї самої емоційно-сприятливої атмосфери, яка має стимулювати процес навчання. Наприклад, китайський студент отримує так звану нову, іноземну, ідентичність (іноземне ім'я, місце проживання в країні, мову якої вивчає, нову професію тощо). Під час занять він просто грає роль, а педагог зважає на це, навіть коли виправляє помилки, відповідно, можна припустити, що всі свої помилки та негативну реакцію на них студент співвідносить з новою роллю, тож сприймає спокійніше, а значить, не втрачає мотивації для подальшого іншомовного спілкування.

Повертаючись до проблеми аморфності представників східного психотипу, змінимо ракурс її розгляду. Так консультантка з перемовин С. Кейн, підтримуючи погляди М. Ганді, пропонує сприймати подібну стриманість як своєрідну зосередженість на кінцевій меті та відмову від витрачання енергії на марні зіткнення (Кейн, 2007: 187). Тобто китайці не разуче бездіяльні – вони вмילו стримані, і щоб їх розговорити потрібен особливих підхід. Зокрема наше завдання – допомогти таким студентам розширити, а не залишити зону їхнього комфорту. Це «теорія еластичної стрічки», згідно з якою, дещо збільшуються вимоги (а значить, і можливості) до учня-інтроверта, хоча при цьому все ще діють звичні та комфортні для нього обмеження. Наприклад, у невеликих за кількістю учасників, а значить психологічно сприятливіших, групах, китайським студентам буде легше розкритися й заговорити. А от відпрацювати поступовий перехід від монологічного до діалогічного мовлення на заняттях з української як іноземної допоможе метод мікродіалогу як мікроуспіху. Також обов'язково сприятиме перевага завчасно підготовлених виступів/реплік перед імпровізованими.

Показовим і важливим у цьому контексті стане також розуміння того, що навіть китайське речення має чітко фіксовану синтаксичну структуру, а значить формує в носіїв цієї мови настанову на світ як на логічне й передбачуване утворення (тоді як носії української мови, де синтаксична структура не фіксована, вважають світ непередбачуваним) (Кірсонова, 2005: 31). Це означає, що викладач-мовник повинен послідовно й доступно доносити до студентів з Китаю основні завдання того чи іншого виду мовленнєвої діяльності, уникаючи відхилень від основного предмета розмови, непрямого шляху до мети своїх висловлювань – таким чином інофони поступово розширюватимуть та поглиблюватимуть свої знання та практичні вміння (Ху Жунсі, 2013: 39). Те ж саме стосується й тем для усного обговорення. Чіткі, зрозумілі, задалегідь оприлюднені для необхідної підготовки, з можливістю вибору – вони краще

сприйматимуться студентами та стануть запорукою їхнього позитивного усного мовлення та подальшої мотивації до спілкування.

До того ж, відповідно до «теорії вільних якостей», за С. Кейн, деякі риси особистості (приміром, схильність до інтроверсії) ми отримуємо або з народженням, або в процесі культурного розвитку, але при цьому за потреби можемо діяти всупереч істинному «я» заради «провідних особистісних проєктів» (Кейн, 2017: 105). Інакше кажучи, якщо мета виправдовує засоби та зусилля, інтроверти здатні діяти як екстраверти. Тобто важливим завданням викладача під час роботи з китайськими слухачами постає грамотна та виправдана (враховуючи їхні надзусилля з говоріння) мотивація. Це можуть бути запрошені на заняття інші студенти з Китаю з вищим рівнем володіння комунікативними навичками української мови, організовані розмовні клуби тощо. Не менш важливо після вправ на говоріння подбати про можливість відновлення витраченої некомунікабельними учнями енергії. Тут у пригоді стануть завдання на відпрацювання інших видів мовленнєвої діяльності або навіть перерва.

Також, на нашу думку, потрібно активно залучати згадане вище вміння студентів з Китаю самостійно наполегливо вдосконалювати власні орфоепічні вміння. Доцільними будуть тренувальні вправи на наслідування носія мови, діалогічне мовлення з уявним співрозмовником, ретельне відпрацювання вимови звуків з використанням аудіо-записів тощо. Правильно використовуючи свій педагогічний авторитет, викладач також може обережно підводити учнів до самовиправлення або тактовно виправляти допущені ними лінгвістичні огріхи, уникаючи принципу персоналізації, ніби

підсумовуючи загальні здобутки й вади групи доти, доки вимова не буде правильною. Перекладання відповідальності за помилку на весь студентський колектив дасть змогу уникнути неприйнятної для китайців безпосередності в стосунках та допоможе «не втратити обличчя» інофонові, який припустився великої кількості помилок під час говоріння. Отже, процес встановлення контактів з носіями аналітичної мови має бути формалізованим, подібно до того, як китайські слова пов'язуються між собою через формальну структуру речення та службові слова (Кірсонова, 2005: 32).

Висновки. Підсумовуючи, зазначмо, що формування навичок говоріння в китайських студентів на заняттях з української мови як іноземної має свою специфіку та нерозривно пов'язане з етнопсихологічними особливостями. Зважаючи на традиціоналізм, формалізм і раціонально-логічне сприйняття мовної картини світу китайцями, головними особливостями процесу формування в них іншомовної комунікативної компетенції є комунікативно орієнтований підхід з опорою на вдало поєднані в межах заняття продуктивні та репродуктивні види мовленнєвої діяльності; зміна функції викладача; виправдана мотивація; стратегія «еластичної стрічки»; залучення до ситуативного спілкування в поліетнічних групах; різноманіття видів навчальної діяльності (групова та парна роботи, рольові ігри, проєктні й проблемні завдання з можливістю підготовленого висловлювання) тощо. Перспективним уважасмо розроблення новітніх способів самостійного відпрацювання навичок діалогічного мовлення з уявним співрозмовником в умовах дистанційного навчання, поза україномовним середовищем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байдак Л. І. Взаємопов'язане навчання видам мовленнєвої діяльності при викладанні іноземної мови у нелінгвістичному виші. *Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії*: матеріали XXV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Переяслав-Хмельницький, 2016. С. 250–256.
2. Бичок А. В. Говоріння як мета і засіб комунікативного навчання іноземній мові в процесі міжкультурного іншомовного спілкування майбутніх фахівців економічних та технічних спеціальностей. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2014. Вип. 32. С. 22–24.
3. Бігич О. В. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. 2012. № 2. С. 19–30.
4. Груцяк В. І. Деякі особливості навчання китайських учнів на підготовчому відділенні для іноземних громадян. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки*. 2015. Вип. 27. С. 16–24.
5. Задунайська Ю. Формування іншомовної комунікативної компетентності у вищих навчальних закладах педагогічного профілю. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2018. Вип. 23. С. 30–34.
6. Кейн С. Сила інтровертів. Тихі люди у світі, що не може мовчати. Київ: Наш формат, 2017. 368 с.
7. Кірсонова Н. Мова і поведінка китайців. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність*: зб. ст. Київ, 2005. С. 31–34.
8. Лешньова Н. О., Павлова Н. В., Сергеева О. А. Роль викладача в подоланні страху говоріння у студентів на заняттях з іноземної мови. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2016. Вип. XXXIX. С. 129–135.
9. Мантуло Н. Б., Сергієнко Г. О. Особливості педагогічного спілкування викладача української мови з іноземними студентами в поліетнічній групі на підготовчому етапі навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2018. Вип. 58–59 (111–112). С. 394–400.
10. Моргунова Н. С. Особливості дистанційного навчання китайських студентів української мови як іноземної: психолого-педагогічний аспект. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 52 (2). С. 24–28.

11. Ху Жунсі. Соціокультурні особливості адаптації китайських студентів до навчання в університетах України. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2013. № 1. С. 36–41.
12. Brumfit Ch. J. *Communicative Methodology in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1990. 166 p.
13. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communication Approaches to a Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics*. 1980. Vol. 1. P. 1–47.
14. Littlewood W. *Communicative Language Teaching*. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 1996. 108 p.
15. Suima I. Development of speaking skills while learning ukrainian as a foreign language. *Theory and Practice of Teaching Ukrainian as a Foreign Language*. 2022. Issue 16. P. 128–138.

REFERENCES

1. Baidak L. I. (2016) Vzaiemopoviazane navchannia vydam movlenniivoi diialnosti pry vykladanni inozemnoi movy u nelinhvystychnomu vyshi. [Interrelated learning of types of speech activity when teaching a foreign language in a non-linguistic higher education institution] *Problemy ta perspektyvy rozvytku nauky na pochatku tretoho tysiacholittia u krainakh Yevropy ta Azii. – Problems and prospects of the development of science at the beginning of the third millennium in the countries of Europe and Asia : materials XXV International science and practice internet conference. Pereyaslav-Khmelnyskyi. 250–256. [in Ukrainian]*.
2. Bychok A. V. (2014) Hovorinnia yak meta i zasib komunikatyvnoho navchannia inozemnoi movy v protsesi mizhkulturnoho inshomovnoho spilkuvannia maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnykh ta tekhnichnykh spetsialnostei. [Speaking as a goal and a means of communicative learning of a foreign language in the process of intercultural foreign language communication of future specialists in economic and technical specialties] *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Pedagogika i psykholohiia»*. – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University: Pedagogy and Psychology, 32. 22–24. [in Ukrainian].
3. Bihych O. V. (2012) Metodyka formuvannia inshomovnoi kompetentnosti v audiiuvanni. [Methodology of formation of foreign language competence in listening] *Inozemni movy. – Foreign languages*, 2. 19–30. [in Ukrainian].
4. Hruksiak V. I. (2015) Deiaki osoblyvosti navchannia kytayskykh uchniv na pidhotovchomu viddilenni dlia inozemnykh hromadian. [Some peculiarities of Chinese students' education at the preparatory department for foreign citizens] *Vykladannia mov u vyshchyykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zviazky. Naukovi doslidzhenia. Dosvid. Poshuky. – Language teaching in higher education institutions at the modern stage. Interdisciplinary connections. Scientific research. Experience. Search*, 27. 16–24. [in Ukrainian].
5. Zadunaiska Yu. (2018) Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti u vyshchyykh navchalnykh zakladakh pedahohichnoho profilu. [Formation of foreign language communicative competence in higher educational institutions of pedagogical profile] *Sotsialno-humanitarnyi visnyk. – Social and humanitarian bulletin*, 23. 30–34. [in Ukrainian].
6. Kane S. (2017) Sylia introvertiv. Tykhi liudy u sviti, shcho ne mozhe movchaty [The power of introverts. Silent people in a world that cannot be silent]. Kyiv : Our format. 368. [in Ukrainian].
7. Kirnosova N. (2005) Mova i povedinka kytaitsev. [Language and behavior of the Chinese] *Kytayska tsyvilizatsiia: tradytsii ta suchasnist: zb. st. – Chinese Civilization: Tradition and Modernity: coll. of articles*. Kyiv. 31–34. [in Ukrainian].
8. Lieshnova N. O., Pavlova N. V., Serheieva O. A. (2016) Rol vykladacha v podolanni strakhu hovorinnia u studentiv na zaniattiakh z inozemnoi movy. [The teacher's role in overcoming students' fear of speaking in foreign language classes] *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky. – Scientific notes of the department of pedagogy*, XXXIX. 129–135. [in Ukrainian].
9. Mantulo N. B., Serhiienko H. O. (2018) Osoblyvosti pedahohichnoho spilkuvannia vykladacha ukrainskoi movy z inozemnyimi studentami v polietnichnii hrupi na pidhotovchomu etapi navchannia. [Peculiarities of the pedagogical communication of the Ukrainian language teacher with foreign students in a multi-ethnic group at the preparatory stage of education] *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh. – Pedagogy of the formation of a creative personality in higher and secondary schools*, 58–59 (111– 112). 394–400. [in Ukrainian].
10. Morhunova N. S. (2022) Osoblyvosti dystantsiinoho navchannia kytayskykh studentiv ukrainskoi movy yak inozemnoi: psykholoho-pedahohichnyi aspekt. [Peculiarities of distance learning of Chinese students of Ukrainian as a foreign language: psychological and pedagogical aspect] *Innovatsiina pedahohika. – Innovative pedagogy*, 52. 24–28. [in Ukrainian].
11. Khu Zhunsi. (2013) Sotsiokulturni osoblyvosti adaptatsii kytayskykh studentiv do navchannia v universytetakh Ukrainy. [Socio-cultural features of adaptation of Chinese students to study at Ukrainian universities] *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia: Pedahohika i psykholohiia*, 1. 36–41. [in Ukrainian].
12. Brumfit Ch. J. *Communicative Methodology in Language Teaching*. Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1990. 166 p.
13. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communication Approaches to a Second Language Teaching and Testing. *Applied Linguistics*, 1. 1980. P. 1–47.
14. Littlewood W. *Communicative Language Teaching*. Cambridge : Cambridge Univ. Press, 1996. 108 p.
15. Suima I. Development of speaking skills while learning ukrainian as a foreign language. *Theory and Practice of Teaching Ukrainian as a Foreign Language*, 16. 2022. P. 128–138.